

Két ily fontos társadalmi factorra rá is mutatott a congressuson *Tarde* és *Denis*. *Tarde* a collectiv bűnösségre mutatott rá, a tömeges büntettekre, melyek alatt nem lehet, úgymond, az egyéni büntettek önálló halmazatát érteni, mert a tömeg rendszeren a példa csábja, az erkölcsi ragály egy nemének hatása alatt cselekszik. Viszont *Denis* kiemelte, hogy a gazdasági viszonyok minő szerepet játszanak a büntetnél, s számos adat és diagramma bemutatásával tüntette fel a gazdasági helyzet összefüggését a bűnös hajlammal. E jelentés hatása alatt a congressus ki is mondta, hogy óhajtja a büntető statisztika adatainak összefüggésbe hozatalát a gazdasági fluctuatio adataival.

—h.

* * *

«*Allgemeines Statistisches Archiv. Herausgegeben von Dr. Georg von Mayr, kaiserl. Unterstaatssecretär, z. d. Privatdocent an der Kaiser-Wilhelms-Universität, Strassburg. Zweiter Jahrgang. 1891/92. II. Halbband. Tübingen, 1892.*»

Az új füzet tartalmából kiemeljük *Karl Büscher* tanulmányát: «Über die Vertheilung der beiden Geschlechter auf der Erde». A statisztika előtt nem lehet közönyös a kérdés, de nem közönyös az állam-philosophia szempontjából sem, mert a két nem leggyöngédebb viszonyát érinti abban az értelemben, hogy rendszeren a számbelileg gyöngébben képviselt nem az erősebb, illetőleg a házasságnál a kisebb számban képviselt választhat a nagyobb számban képviselt nemhez tartozók közül, s ennél fogva ott, a hol nincs polygamia, a nagyobb számban képviselt nem hátrányára kedvezőtlen mérleg áll be, a mennyiben annak egy része a házasság intézményéből kizárva marad. Fokozódik e kérdés érdeke és fontossága, ha tekintetbe vesszük, hogy a házasságban élő egyének átlag tovább élnek, köztük kevesebb az elmebetegség, az öngyilkosság; mely tényekből szorososan következik hogy valamely nemzet társadalmilag annál egészségesebb, minél többen részesülnek benne mindkét nemből a házaselet áldásaiban.

Ámde ettől eltekintve is fontos a nemek számaránya a társadalmi élet és a társas érintkezések alakulására. Tudvalevő, hogy már a görög írók sok elmésséggel festették az oly társa-

dalmak állapotát, melyekben valamelyik nem teljesen hiányzik; sőt, fejtí ki szerző, az amerikai szellem rideg egoismusa, az amerikai nők önállása, a háztartásban való hátramaradása s a nyilvános élet terén kidomborodó szereplése is oly sajátosságok, melyek összefüggenek azzal a historiai ténynel, hogy a gyarmat kezdetben túlnyomólag férfiakból állt.

A legújabb adatok szerint a föld népessége (megjegyzendő, hogy ebbe a számba csupán a megbizható számterületek foglaltak) 793 millió lélek, mely számból 399 millió férfi, 394 millió nő; tehát 5 millióval több a férfi, mint a nő a megszámlált népesség közt. Ebből persze nem következik, hogy az egész földön is több lenne a férfi, mint a nő, mert sorra véve a földrészeket, csak Európában mutatkozik a nőknek jelentékeny többsége; ellenben a többi, Európán kívüli földrészekben túlnyomó a férfiak száma. Ez azonban a legtöbb statisztikus véleménye szerint mesterséges arány, melyet a gyarmatosító kivándorlások idéznek elő, melyekben a férfiak természetszerűleg nagyobb számmal szerepelnek.

Kimerítő táblázatot nyújtva azután a két nem egymásközi arányáról Európa különböző államaiban, constatálja *Mayr*, hogy a fentebb vázolt okokból arra a kérdésre, hogy vajjon az egész földön a nők vagy a férfiak száma túlnyomó-e, lehetetlen határozott választ adni; a mi bizonyos, csak az, hogy a földnek csak kevés számú nagyobb területén mutatható ki a két nem megközelítő egyensúlya, legtöbb népnél egyik vagy másik nem a túlnyomó.

A mi e jelenségek okát illeti, a kiegyenlítési vagy egyensúly-theoria hívei, kik abból indulnak ki, hogy a természet *a két nem egyenlő arányát tartja szem előtt*, könnyen készek a felelettel, hogy az egyenlőtlenség okai egyebek közt a kivándorlási mozgalmakban, a háborúban, a férfiak életveszélyes foglalkozásaiban stb. keresendők. Ámde ez *Mayr* vizsgálódásai szerint korántsem magyaráz mindent. Tény az, példának okáért, hogy Franciaországban a napoleoni háborúk végétől számított félszázad alatt a nők fölöslege (1059.) állandóan apadt, úgy, hogy 1870-ben már megközelítő egyensúlynak engedett helyet a két nem közt. Csakhogy ezt az okoskodást halomra dönti az a körülmény, hogy Franciaország ugyanazon idő alatt jelentékeny számú férfi bevándorlóval szaporodott, a mely számmal szemben a

háború legnagyobb emberveszteségei is semmivé törpülnek. Ily egybevetések *Mayr* szerint nagyon kevés realis alapot szolgáltatnak a statisztikai tények magyarázatához. Van azonban egy más törvény, melyet *Mayr* joggal vél constatalhatni észleleteiből, s ez a két nem különböző halandósága. Pontos számításokkal bizonyítja, hogy a nők átlagos élettartama hosszabb, mint a férfiaké, s így bár a férfiak születési aránya rendszerint felülmulja a nőké, a két szám törekvése, hogy hovatovább mind megközelítőbb egyensúlyba jöjjön, míg végül a népesség tiszta gyarapodása a nők javára billenti a mérleget.

Ez az a fontos normális jelenség, melyet *Mayr* értekezése végeredményeiben kimutathatni hisz, de melyhez messzebb menő következtetéseket fűzni egyelőre tartózkodik.

—h.

* * *

«*Annales de l'école libre des sciences politiques. Recueil Trimestriel. Septième année. 1892. Paris.*»

Utolsó számában *Ponsard* fejezi be a posta-unióról közölt cikksorozatát, ezúttal különösebben kiterjeszkedvén a postautalványokra, melyekre nézve az 1878-iki congressuson indítvány történt, hogy forgatmány által átruházhatókká tétessenek. A congressus akkor egyöntetű megállapodásra nem jöhetvén, az államok autonom szabályozására bizta a kérdést, s így aztán ma a posta-utalvány forgalmi papírnak van elismerve Belgiumban, Olaszországban, Luxemburgban, Schweizban és Angliában; ellenben nincs Franciaországban, Németországban, Ausztria-Magyarországon stb. A mi az utalványösszegre vonatkozó felelősséget illeti, az az 1878-iki egyezmény 5-ik cikkelye értelmében mindaddig a postaintézet garantiája alatt áll és pedig a feladó javára, míg ki nincs fizetve. Hamisítvány alapján történt kifizetésnél a felelősséget a rendeltetési hely viseli, ha csak ki nem mutatja, hogy a postai szabályzatok teljes biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy a címzett azonossága szabatosan megállapítható legyen, és hogy az utalvány kifizetése pontosan a szabályok által előirt keretben történt. — Folytatólagos cikk *Marcé*-é is az állami számvévészéki intézményről Angliában. Szól az *Audit office* szervezetéről, a törvényhatósági számadások felülvizsgálatáról és igazolá-